

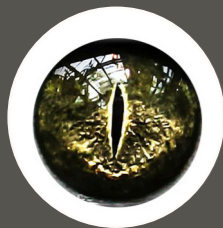
วัง

น้ำ

วน

จร

เข็

ขุน

ขุน

มัว

“

กระแสน้ำไหลแรงเชี่ยว เรือลำเดียวไม่อาจต้าน ชีวิตคล้ายลำธาร หลงอยู่นานในวังวน

”

เรา มักได้ยินคนอื่น ๆ กล่าวเสมอว่าแต่ละคนต่างก็มีชะตาชีวิตที่แตกต่างกันคล้ายสายน้ำ ที่เราไม่อาจรู้จุดสิ้นสุดของสายน้ำแห่งนี้ได้ แต่ในชีวิตของบางคนอาจไปไม่ถึงจุดสิ้นสุดของแม่น้ำ หากเรากำลังตกอยู่ใน **วังวน**

“กระเข้ตาขุน” หนึ่งในเรื่องสั้นอ่านง่ายของหนังสือรวมเรื่องสั้น “คืนปีเสือ และเรื่องเล่าของสัตว์อื่น ๆ” ซึ่งเป็นฝีมือลายมืออันเลื่องชื่อของ จเด็จ กำจรเดช จากรางวัลซีไรต์ของหนังสือเล่มก่อน “แดดเข้ร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ” ในปี 2554 ที่ทำให้หนังสือรวมเรื่องสั้นเรื่องที่มีเส้นทางและประสบความสำเร็จไม่แตกต่างกันในปี 2563 “กระเข้ตาขุน” เรื่องราวของเรือชีวิตที่กำลังแล่นไปในสายธารแห่งชีวิตของ “ผม” ที่ไม่อาจคาดเดาจุดสิ้นสุดหรือจุดแยกของสายธารชีวิตสายนี้ได้

วังวนที่เริ่มต้น “ผมรับเขาขึ้นรถระหว่างทางกลับบ้าน” (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 453) สายน้ำกำลังเปลี่ยนไปเมื่อคำว่า “บ้าน” ในประโยคเริ่มต้นนี้กำลังจะไม่มีอยู่จริง ประโยคบอกเล่าธรรมดาที่เล่าผ่านตัวละครโดยใช้สรรพนามแทนบุรุษที่ 1 **“ผม”** และตัวละครที่ใช้สรรพนามแทนบุรุษที่ 3 **“เขา”** กลายเป็นคำถามสำคัญสำหรับผู้่านถึงเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นและสงสัยว่า “ผม” และ “เขา” คือใครและมีส่วนสัมพันธ์กันอย่างไร ผู้เขียนใช้ประโยคบอกเล่าชวนให้ผู้อ่านสงสัยโดยไม่ต้องตั้งประโยคคำถามเพื่อให้อ่านติดตามต่อไปได้เป็นอย่างดี

“เขาเพิ่งขึ้นจากทะเล ทั้งเรืออวนไว้ที่ริมฝั่ง หอบกระเป๋าสีผ้าขึ้นรถ มีทะเลมากมายรอการค้นพบ มีแม่น้ำอีกหลายสายรอให้เราล่องเรือ” (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 453) กระแสน้ำที่เปลี่ยนสาย ในครั้งนี้เป็นของ “เขา” ตัว

ละครอีกตัวที่ทิ้งทะเลมาล่องเรือในแม่น้ำคอนกรีตและยางมะตอย ในบทนี้ผู้เขียนยังให้ผู้อ่านรู้จักตัวละคร “ผม” มากยิ่งขึ้น “ผม” ต้องห่างจากครอบครัวเป็นระยะเวลาไม่นาน บางครั้ง “ผม” ได้แวะไปบ้านบ้างหากงานของเขาก็คือการติดตั้งป้ายโฆษณา มีเส้นทางต้องผ่านบ้าน และในบทนี้ผู้เขียนยังซ่อนสัญลักษณ์ของถนนซึ่งไม่ได้กล่าวออกมาโดยตรงคือ “แม่น้ำคอนกรีตและยางมะตอย” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แรกของเรื่องที่สามารถแปลได้โดยง่าย หรือเรียกได้ว่าเป็นสัญลักษณ์เรียกน้ำย่อยก่อนจะไปถึงสัญลักษณ์หลักของเรื่องของผู้เขียนปรุงแต่งได้น่าอร่อยทีเดียว

กระแสน้ำที่ขุนมัว “น้ำขุน” ตามหลักวิทยาศาสตร์แล้วน้ำที่ขุนก็คือน้ำที่พัดพาเอาเศษตะกอนของแร่ธาตุต่าง ๆ มาทับถมซึ่งเป็นน้ำที่ตึกกว่าน้ำใส หากเปรียบกับคนแล้วก็เหมือนคนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ มากพอสมควร จากบทที่ 1 ผู้เขียนได้กล่าวถึง “เขา” ชายผมสีสนิมผู้มาจากทะเล สัญลักษณ์นี้ปรากฏขึ้นอีกครั้ง คำว่า **“ผมสีสนิม”** มีความหมายโดยนัยอีกอย่างก็คือ ผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มาก เพราะทะเลคือความบ้าคลั่งของความแปรปรวนทางสภาพอากาศหากเขาผ่านมาได้ ก็แสดงว่าเขามีประสบการณ์ในการเผชิญหน้าต่อสิ่งต่าง ๆ ในบทที่ 2 ผู้เขียนได้แนะนำให้อ่านรู้จักตัวละคร “เขา” มากยิ่งขึ้น และสิ่งที่ช่วยบ่งบอกให้รู้ว่า “เขา” ผ่านประสบการณ์มามากได้จากบทบรรยายที่ว่า **“เขาเป็นผู้ชายอายุหลักสี่สิบแล้ว (อายุมาก) แต่แข็งแรง กล้ามเนื้อเป็นมัด (ทำงานหนัก) ผิวกรานแดด (ผ่านลมผ่านฝนมาเยอะ) นิ้วมือใหญ่ (แบกหามของหนัก)”** (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 455) อาจกล่าวได้ว่า 2 บทแรกนั้นผู้เขียนต้องการแนะนำให้

ผู้อ่านรู้จักตัวละครมากขึ้นเพื่อขยายความจากประโยคแรกของเรื่องให้กระจ่างมากยิ่งขึ้น หากเปรียบกับการสรุปเรื่องแล้ว เราสามารถรู้ได้แล้วว่าเป็น ใคร กำลังทำอะไร และเรื่องก็เริ่มชี้ชัดไปถึงปมของเรื่องผ่านบทบรรยายที่ว่า

“ผมกำลังถูก ขอกยา”

(จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 456)

เพียงแค่ประโยค ๆ เดียวของบทที่ 3 นี้ ก็ **เพิ**สามารถอธิบายได้ว่ากำลังเกิดอะไรขึ้นกับ “ผม” และยังเป็นที่มาของคำว่า **“ขุนมัว”** ในอีกแง่หนึ่งที่ผู้วิจารณ์ได้สร้างหัวข้อย่อยขึ้นเพื่อแสดงอารมณ์ของตัวละครที่กำลังครุ่นภายในจิตใจกับเรื่องราวที่ “ผม” กำลังเผชิญ บทนี้ดูเหมือนจะเป็นบทยาวที่สุดของผู้เขียนเพื่อแสดงปมขัดแย้งระหว่างตัวละครในเรื่อง อันประกอบไปด้วยสาเหตุของปมขัดแย้งจนนำไปสู่ปมขัดแย้งในที่สุด ซึ่งสมเหตุสมผลกับการสร้างปมขัดแย้งของผู้เขียน สาเหตุของปมขัดแย้งในครั้งนี้มาจากการทำงานของ “ผม” ที่ต้องห่างจากบ้านมาเป็นเวลานาน ชาวบ้านลือกันว่าเมียเขามีชู้ เขาบอกว่าเขาไม่เชื่อและจากบทบรรยายที่กล่าว **“ความจริงเป็นผมเอง ที่มีคนอื่น”** (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 456) ก็เป็นที่แน่ชัดแล้วว่าตัว “ผม” นอกใจภรรยา แต่ก็มีบทบรรยายที่บอกว่า **“เราเสมอกัน”** (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 457) นั่นก็แสดงให้เห็นแล้วว่าอีกใจหนึ่งเขาก็เชื่อที่ภรรยา มีชู้ สายน้ำที่เปลี่ยนไปเกิดจากการหักค้ำของคนทั้งสอง สายน้ำที่เคยไหลเชี่ยวเป็นสายเดียวกันตอนนี้ต่างเส้นต่างมาถึงจุดที่จะต้องแยกสายกัน แต่กลับมีอีกสายที่กำลังขุนและดำดิ่งลึกลงไปเป็นวังวน

วังวนน้ำจระเข้ตาขุนกำลังขุนมัว ตำนานของจระเข้พ่อตาขุนที่รอคอยแก้แค้นคนรักของเขาที่หักหลังและไปมีชู้ จนกลายเป็นจระเข้ขนาดใหญ่ ตำนานที่ผู้เขียนยกมานี้คงไม่ได้ต้องการที่จะยกมาเฉย ๆ เพียงเพราะมันเป็นตำนานอยู่ใกล้กับวัดตาขุนที่ตัวละครของเขากำลังทำงาน เมื่อพิจารณาแล้วเหตุที่ผู้เขียนยกมาเพราะมันอาจสัมพันธ์กับจิตใจของตัวละคร “ผม” ในเรื่อง **...ใช่แล้ว** ผู้วิจารณ์เองวิเคราะห์ว่าผู้เขียนกำลังแสดงอารมณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครผ่านตำนานนี้ “ผม” กำลังมีชะตากรรมไม่ต่างจาก

จระเข้ตาขุน เขากำลังแค้นที่ภรรยาของเขาไปมีชู้ นับว่าเป็นการแสดงอารมณ์ของตัวละครได้ดีซึ่งทำให้ผู้อ่านต้องตีความความหมายที่ผู้เขียนแฝงไว้ในเรื่องโดยไม่ยากจนเกินไป “จระเข้” ในบทนี้อาจเปรียบได้เป็นสัญลักษณ์แห่งความแค้นที่ทำให้มนุษย์อาฆาตแค้นคนรักจนทำให้ตัวเองกลายเป็นสัตว์ที่ดุร้ายและน่ากลัว จมอยู่ในสายน้ำแห่งความหลังในอดีตที่ไม่สามารถหลุดพ้นบ่วงพันธนาการไปได้ จนตัวเองได้หลงลืมความเป็นมนุษย์ไปในที่สุด “ผม” กำลังทำงานถอดป้ายหาเสียงออก เพราะใกล้ถึงวันเลือกตั้งแล้ว แต่ก็พบว่าพรรคการเมืองอีกฝ่ายที่เป็นคนใหญ่คนโตในพื้นที่เอาป้ายหาเสียงมาแปะทับบนเค้าโครงไม้ป้ายหาเสียงของเขา “ผม” ลังเลที่จะถอดป้าย แต่ “เขา” เลือกที่จะถอดออกและรอเผชิญหน้ากับอีกฝ่ายอย่างไม่หวั่นเกรง

ในขณะนี้เราจะเห็นบรรยากาศรอบข้างของเรื่องที่คุณเขียนได้บรรยายเอาไว้ว่า **“ทั้งที่มีดคำ และฝนตกหนัก”** (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 460) บทบรรยายบรรยากาศดังกล่าวเพื่อเพิ่มอรรถกถาของตัวละครให้สูงขึ้น ทั้งความกล้า ความกลัว และความเข้มแข็งของเรื่องที่กำลังจะเกิดขึ้น ทำให้ผู้อ่านตื่นตื้นที่ที่ต้องการรู้ให้ได้ว่าเกิดอะไรขึ้นต่อไป

วังวนแห่งความหลังที่มาของการหลุดพ้น ดูเหมือนว่าผู้เขียนจะรับรู้ถึงความตื่นตื้นที่ผู้อ่านได้รับเป็นอย่างดี จึงขึ้นด้วยอดีตของ “ผม” ซึ่งก็เปรียบเสมือนละครหลังข่าวที่ผู้ชมกำลังชมตอนที่กำลังมีการลุ้นระทึก เช่น พระเอกหรือนางเอกจะรอดหรือไม่ พระเอกกับนางเอกจะได้พบกันหรือไม่ แล้วอยู่ ๆ โทรทัศน์ก็ตัดไปที่โฆษณาเสียคือ ๆ นั่นก็เป็นเพราะการตลาดนั่นเอง ซึ่งผู้เขียนเองก็ทำแบบนั้นอยู่ แต่ต่างกันตรงที่ผู้เขียนนำบทนี้มาทวนเรื่องเพื่อให้แก่นสำคัญของเรื่องเด่นชัดขึ้น นั่นคือ **“แม่น้ำทุก**

สายล้วนอันตราย แม้นคนที่เคยผ่านทะเลมาแล้วอย่างโขกโขนก็ต้องเกรงมัน” (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 462) “แม่น้ำ” เป็นสัญลักษณ์จากเรื่องที่แปลความหมายได้ว่าเป็น ทางเดินของชีวิต หากเรามีเหตุต้องเปลี่ยนหรือเลือกแม่น้ำสายใหม่ จงตระหนักไว้เสมอว่าแม่น้ำทุกสายล้วนอันตราย คนที่ผ่านทะเล ก็หมายถึงคนที่มีประสบการณ์มากดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ยังต้องเกรงมัน จะเห็นได้ว่าผู้อ่านต้องการเน้นแก่นเรื่องอีกครั้งในบท ๆ นี้ และอีกอย่างก็เป็นการกระตุ้นผู้อ่านให้สนใจเรื่องราวในตอนต่อไปมากยิ่งขึ้น

“หนีเสือปะจระเข้” สำนวนสุภาพที่อธิบายได้ดีในตอน ๆ นี้ เหตุการณ์มีอยู่ว่า “ผม” และ “เขา” กำลังเผชิญหน้ากับคนของเจ้าถิ่น จนต้องหนีลงไปในคังน้ำลึกของจระเข้ตาขุน “ผม” ถูก “เขา” ฆัดลงไปใต้น้ำ ระหว่างนั้น “ผม” **“สัมผัสโดนปุ่มปมแข็ง ๆ ของอะไรบางอย่างใต้น้ำ มีอะไรบางคนดิ้นผมขึ้นไป”** (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 463) การสัมผัสโดนปุ่มปมแข็ง ๆ อยู่นั้น ผู้เขียนไม่เฉลยว่าสิ่งนั้นคืออะไร อาจเนื่องด้วยให้ผู้อ่านตัดสินใจด้วยจินตนาการของตัวเอง จากประโยคดังกล่าวผู้วิจารณ์สามารถวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งที่ “ผม” สัมผัสนั้นอาจเป็นจระเข้ตาขุน และหากพิจารณาโดยลุ่มลึกแล้ว ผู้เขียนอาจแสดงสารัตถะของเรื่องซึ่งเป็นแก่นแท้ของจิตใจมนุษย์ ที่จระเข้เปรียบเสมือนจิตใจสำนึกที่กำลังจูดให้จิตใจของมนุษย์ต่ำลงด้วยโทสะและความแค้น จิตใต้สำนึกที่ถูกกระตุ้นจะควบคุมระบบประสาท ซึ่งทำให้มันยังคงควบคุม ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด โดยมนุษย์ไม่สามารถควบคุมมันได้และไม่รู้ตัว ดังนั้น “ผม” จึงตกอยู่ในสภาวะการณ์ที่ถูกควบคุมโดยจิตใต้สำนึกซึ่ง “ผม” เองก็ไม่รู้ตัวเช่นกันและ “เขา” ก็คือตัวแทนของประสบการณ์ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

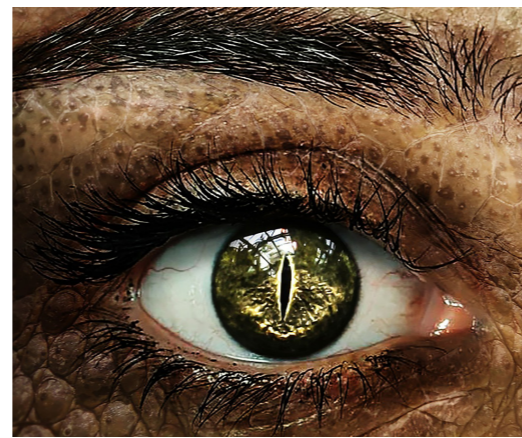
ประสบการณ์นี้เองที่ดึงให้เขาพ้นจากจิตใต้สำนึกให้หลุดพ้นจากโทสะและความแค้น ผู้เขียนได้เฉลยในตอนท้ายของเรื่องแล้วว่าประสบการณ์ใดที่ทำให้ “ผม” หลุดจากจิตใต้สำนึกที่กำลังจูด “ผม” ให้จมลงด้วยโทสะและความแค้นดังบทบรรยายความทรงจำในอดีตที่กล่าวว่า “ทำไมพ่อไม่ลงไปช่วย จะนั่งเฉยรอให้ผมจมน้ำหรือไร” (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 464) ประสบการณ์นี้เคยเกิดกับ “ผม” ในอดีต และตอนนี้ “ผม” ได้เข้าใจว่า “สิ่งซึ่งเขาควรเรียนรู้คืออันตราย กับการเอาตัวรอด” (จเด็จ กำจรเดช, 2563, หน้า 464) และไม่มีใครอยู่เคียงข้างเขาตลอดไป

แม่น้ำสายหน้า ตอนจบของเรื่องยังอาจไม่จบ เราไม่รู้เลยว่าตัวละคร “ผม” จะยอมเลิกกับภรรยาของเขาหรือไม่ และชีวิตของเขาในแม่น้ำสายใหม่ที่เขาคงเลือกจะเป็นอย่างไร สาเหตุที่ผู้เขียนไม่เขียนตอนจบให้ชัดเจน อาจเป็นเพราะว่าผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านรังสรรค์ตอนจบของเรื่องขึ้นมาเอง หรือเรียกง่าย ๆ ว่าจบแบบปลายเปิด เพื่อเปิดให้ผู้อ่านได้ใช้ความคิด สิ่งที่เราได้รู้จากผู้เขียนในการแปลความหมายของสัญลักษณ์ในเรื่องแล้วว่า ตัวละคร “ผม” ละซึ่งความแค้นและโทสะที่มีต่อภรรยาของเขาไปแล้ว และเรื่องราวนับจากนี้จะเป็นอย่างไร “ผม” จะตัดสินใจแยกทางหรือกลับไปคืนดีกับภรรยา ทุกทางเลือกแล้วแต่เป็นแม่น้ำสายใหม่ที่ “ผม” ต้องเผชิญ นับว่าผู้เขียนได้วางโครงเรื่องและตอนจบได้ดีทีเดียว เพื่อให้ผู้อ่านได้ขบคิดและตัดสินใจ ฉากจบ ซึ่งเป็นการดึงผู้อ่านให้มีส่วนร่วมในเรื่องราวที่ผู้เขียนแต่งขึ้น

“จระเข้ตาขุน” นับว่าเป็นเรื่องที่อ่านง่าย (หมายถึงอ่านแล้วแปลความและจับใจความได้ง่าย) กว่าเรื่องอื่น ๆ ของรวม

เรื่องสั้น “คืนปีเสือ และเรื่องเล่าของสัตว์อื่น ๆ” แม้โครงเรื่องจะเป็นโครงเรื่องแบบสถานที่ เช่นเดียวกับเรื่องอื่น ๆ แต่ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องที่เด่นชัด รวมทั้งจำนวนหน้าที่น้อยและประโยคในเรื่องเป็นประโยคความเดียว ความรวม ความซ้อนที่ค่อนข้างจะตรงไปตรงมาเข้าใจง่าย ส่วนสัญลักษณ์ภายในเรื่อง ผู้อ่านอาจจะรู้มาก่อนหรือไม่ก็ได้ เพราะนักเขียนได้ให้ความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ โดยแฝงไว้ในภายในเรื่องแล้ว และเรื่องราวของ “ผม” ผู้เขียนได้นำเรื่องราวที่ผู้อ่านได้พบเห็นได้ในสังคมอยู่บ่อย ๆ นั่นก็คือการแตกแยกของสถาบันครอบครัว จึงทำให้ผู้อ่านใช้เวลาเพียงไม่กี่นาทีที่จะอ่านเรื่องนี้จบ

เรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ผู้วิจารณ์แนะนำให้อ่าน เพราะเป็นเรื่องที่ไม่สับสน อ่านง่ายกว่าเรื่องอื่น ๆ ในเล่ม นอกจากนี้ยังใช้เวลาสั้นๆ ทำให้ไม่กระทบกิจวัตรประจำวันของผู้อ่านและยังแฝงข้อคิดสาระของเรื่องไว้อย่างดี อ่านสั้นไหลไม่มีสะดุด จึงทำให้เรื่องนี้จะควรค่าแก่การอ่านอย่างยิ่ง เหมาะกับทุกเพศทุกวัยที่กำลังเผชิญกับการตัดสินใจที่สำคัญในชีวิตที่ผู้อ่านจำเป็นต้องมองอดีต เพื่อเป็นประสบการณ์นำมาสู่การตัดสินใจที่รอบคอบในปัจจุบันและอนาคต

อ้างอิง

จเด็จ กำจรเดช. (2563). คืนปีเสือและเรื่องเล่าของสัตว์อื่น ๆ. กรุงเทพฯ : ผจญภัย.

ขึ้นจากวิวนพันบ่วง ยิวห้วงแม่น้ำทางข้างหน้า อันตรายลึกล้ำเกินพรรณนา ช้าหรือเร็วควมีวันต้องพบเจอ

วรรณปกรณ์ คตมรรคา

ผู้วิจารณ์

นักศึกษาชั้นปีที่ 3 หมู่ 2
สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์